KATEDRA INFORMATOLOGII i BIBLIOLOGII
Uniwersytet Łódzki

ACTA UNIVERSITATIS LODZIENSIS
FOLIA LIBRORUM 1 (42), 2026
ISSN 0860-7435

COPE
Member since 2021
JM15487

Krzysztof Wieniecki
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Katedra Badań Przestrzeni Informacyjnej
Instytut Badań Informacji i Komunikacji
e-mail: wieniecki@umk.pl
https://orcid.org/0000-0002-9794-2736

[Konferencja naukowa „Od Lelewela przez Birkenmajera do… dziś” Upamiętnienie 75 lat dydaktyki oraz badań bibliologicznych i informatologicznych na Uniwersytecie Warszawskim (Warszawa, 20–21 kwietnia 2026 r.)

DOI: https://doi.org/10.18778/0860-7435.42.08

W dniach 20–21 kwietnia 2026 r. w Warszawie odbyła się konferencja naukowa pt. „Od Lelewela przez Birkenmajera do… dziś”, zorganizowana przez Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego. Wydarzenie zostało zorganizowane z okazji jubileuszu 76-lecia dydaktyki oraz badań bibliologicznych i informatologicznych na Uniwersytecie Warszawskim.

Pierwszego dnia obrady miały miejsce w Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego, natomiast drugiego dnia uczestnicy spotkali się w Pawilonie Północnym Uniwersytetu Warszawskiego (dawnym Centrum Informatycznym Uniwersytetu Warszawskiego). Konferencja zgromadziła przedstawicieli licznych krajowych i zagranicznych ośrodków naukowych reprezentujących bibliologię, informatologię, nauki o komunikacji społecznej i mediach oraz dyscypliny pokrewne. Uroczyste otwarcie wydarzenia połączone było z obchodami

© by the Author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz, Poland.
This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC BY-NC-ND 4.0 (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)
Funding information: Not applicable.
Conflicts of interests: None.
Ethical considerations: The Author assures of no violations of publication ethics and takes full responsibility for the content of the publication.
Received: 30.06.2026. Verified: 10.07.2026. Accepted: 18.07.2026.

jubileuszowymi. W trakcie inauguracji składano gratulacje władzom jednostki, odczytywano listy okolicznościowe oraz życzenia skierowane przez przedstawicieli różnych ośrodków akademickich i instytucji naukowych. Podkreślano znaczenie Uniwersytetu Warszawskiego dla rozwoju badań bibliologicznych i informatologicznych w Polsce oraz wkład kolejnych pokoleń badaczy w rozwój tych dyscyplin.

Pierwszą część obrad stanowiła sesja plenarna prowadzona przez prof. dr. hab. Dariusza Kuźminę. Konferencję otworzył dr hab. Dariusz Grygrowski, prof. UW, który odniósł się do historii warszawskiego ośrodka bibliologicznego oraz znaczenia jubileuszu dla współczesnego środowiska naukowego. Następnie prof. dr. hab. Bożena Koredczuk wygłosiła referat pt. *Od „Nauki o książce wśród innych nauk społecznych" do nauk o komunikacji społecznej i mediach – interdyscyplinarny przegląd zmian i teorii*. Prelegentka przedstawiła ewolucję miejsca bibliologii w strukturze nauki, odwołując się do klasycznych koncepcji Krzysztofa Migonia oraz przemian, jakie zaszły w ciągu ostatnich 50 lat w obrębie nauki o książce. Kolejny referat, autorstwa prof. dr hab. Ewy Głowackiej, dotyczył praktyk korzystanie z zasobów Open Access przez przedstawicieli nauk o komunikacji społecznej i mediach. Autorka zaprezentowała wyniki badań dotyczących wiedzy, kompetencji oraz postaw polskich naukowców wobec publikowania w modelu otwartego dostępu. Następnie prof. dr hab. Grażyna Wrona przedstawiła wystąpienie poświęcone relacjom między bibliologią a badaniami nad komunikacją polityczną, wskazując na znaczenie prasy jako źródła, narzędzia oraz przedmiotu analizy dyskursu parlamentarnego. Sesję plenarną zamknął referat prof. dr hab. Anny Grucy dotyczący działalności bibliograficznej Jana Baumgarta. Referentka przypomniała sylwetkę wieloletniego dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej, podkreślając jego zasługi dla rozwoju polskiej bibliografii historycznej oraz dokumentacyjnej.

Po przerwie obrady kontynuowano w ramach sesji „Społeczna historia i teraźniejszość książki", prowadzonej przez prof. dr. hab. Jacka Puchalskiego. Jako pierwszy wystąpił dr hab. Zdzisław Gębołyś z referatem poświęconym refleksjom Adama Łysakowskiego nad narodzinami, życiem i śmiercią książki. Autor analizował nie tylko dorobek wybitnego bibliotekoznawcy, lecz także egzystencjalny wymiar funkcjonowania książki z kulturze. Następnie dr hab. Ewa Repucho przedstawiła zagadnienie budowania narracji wizualnej w książce na przykładzie twórczości Janusza Górskiego, zwracając uwagę na rolę projektowania graficznego jako elementu komunikacji treści. W dalszej części sesji dr hab. Iwona Pietrzkiewicz, prof. UKEN, zaprezentowała referat dotyczący historycznej kolekcji rodu Sapiehów, ukazując ich wartość dla współczesnych badań interdyscyplinarnych oraz znaczenie działań podejmowanych w duchu *pro publico bono*. Następnie dr Sabina Kwiecień omówiła rolę warszawskich

czasopism naukowych jako narzędzia komunikacji naukowej w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku. Sesję zamknęło wystąpienie dr Małgorzaty Bańkowskiej, która przedstawiła książkę medyczną jako narzędzie komunikacji eksperckiej w II Rzeczypospolitej. Referentka ukazała znaczenie publikacji medycznych nie tylko jako nośników wiedzy fachowej, lecz również jako instrumentów integracji środowiska lekarskiego oraz budowania standardów zawodowych.

Popołudniowe obrady pierwszego dnia odbywały się równolegle w dwóch sekcjach. W ramach sesji „Nauka o informacji w świecie AI", prowadzonej przez prof. dr hab. Jadwigę Woźniak-Kasperek, prof. dr hab. Wiesław Babik wygłosił referat pt. *Mózg człowieka a logistyka informacji: ujęcie informatologiczne*. Autor przedstawił mózg jako wyspecjalizowany system odpowiedzialny za zarządzanie przepływem informacji, zwracając uwagę na znaczenie procesów filtrowania, kompresji i priorytetacji informacji dla projektowania współczesnych systemów informacyjnych. Następnie dr hab. Anna Matysek omówiła przemiany strategii wyszukiwania informacji naukowej w warunkach dynamicznego rozwoju sztucznej inteligencji. Referentka wskazała na przechodzenie od tradycyjnych metod wyszukiwawczych do modeli opartych na interakcji konwersacyjnej i eksploracji semantycznej. Sesję zamknęło wystąpienie dr Anny Małgorzaty Kamińskiej poświęcone wykorzystaniu modeli językowych Bielik, PLLuM i Gemma do streszczania literatury naukowej. Autorska przedstawiła wyniki badań ukazujących potencjał oraz ograniczenia otwartych modeli językowych w pracy naukowej.

Równolegle obradowała międzynarodowa sesja „Społeczna historia i teraźniejszość książki" prowadzona przez dr hab. Teresę Święćkowską. Jako pierwsza wystąpiła dr hab. Jolanta Gwioździk, prof. UŚ, prezentując referat poświęcony współczesnym formom książki typu *coffee table book*. Następnie prof. dr hab. Marzanna Kuczyńska oraz doc. dr Maya Ivanova przedstawiły przegląd rękopiśmiennych cyrylików przechowywanych w polskich zbiorach bibliotecznych. Referentki omówiły stan zachowania tych zbiorów, ich rozmieszczenie oraz znaczenie dla badań nad kulturą piśmienniczą Europy Środkowo-Wschodniej. Kolejne wystąpienie, przygotowane przez Lucię Lichnerovą i Martę Špániovą z Uniwersytetu Komeńskiego, dotyczyło bibliotek magnackich jako odzwierciedlenia tożsamości społecznych i kulturowych. Autorki przedstawiły wyniki badań nad biblioteką Józsefa Esterházyego jako ośrodkiem kształtowania elit intelektualnych XVIII wieku. Następnie dr Barbara Krupa zaprezentowała sylwetkę Janiny Wójcickiej-Hoskins, bibliografki związanej z Biblioteką Kongresu Stanów Zjednoczonych, natomiast dr hab. Agnieszka Chamera-Nowak omówiła historię największej polskiej księgarni emigracyjnej w Stanach Zjednoczonych – Szwede Slavic Bookstore.

Pierwszy dzień konferencji zakończyła wspólna kolacja uczestników wydarzenia. Spotkanie miało nie tylko charakter integracyjny, lecz stanowiło również okazję do kontynuowania dyskusji rozpoczętych podczas sesji naukowych. W trakcie rozmów kuluarowych uczestnicy wymieniali doświadczenia badawcze, omawiali aktualne projekty naukowe oraz podejmowali refleksję nad kierunkami rozwoju bibliologii i informatologii w obliczu dynamicznych przemian technologicznych i społecznych. Nieformalna atmosfera sprzyjała nawiązywaniu nowych kontaktów naukowych oraz zacieśnianiu współpracy między przedstawicielami różnych ośrodków akademickich.

Drugiego dnia konferencji obrady odbywały się równolegle w dwóch salach Pawilonu Północnego Uniwersytetu Warszawskiego. W sali 305 rozpoczęła się sesja „Biblioteki w czasach wielokryzysu", której przewodniczył prof. dr hab. Robert Kotowski. Pierwszy referat wygłosiła dr Agnieszka Łuszpak. Wystąpienie pt. *Neutralność czy zaangażowanie? Rola współczesnych bibliotek w kontekście aksjologicznym* poświęcone było miejscu bibliotek we współczesnym systemie społecznym oraz wartościom, które determinują ich działalność. Referentka podjęła próbę odpowiedzi na pytanie, czy biblioteki powinny zachowywać pełną neutralność światopoglądową, czy też aktywnie uczestniczyć w kształtowaniu postaw społecznych i obywatelskich. Szczególną uwagę zwrócono na rolę bibliotek jako instytucji wpływających na obieg idei oraz wspierających dialog społeczny. Następnie mgr Krzysztof Wieniecki przedstawił referat pt. *Biblioteka jako instytucja odporności – studium przypadku Miejskiej Biblioteki Publicznej we Włocławku*. Wystąpienie koncentrowało się na problematyce odporności społecznej budowanej przez instytucje kultury. Autor ukazał bibliotekę jako podmiot wspierający lokalną społeczność w sytuacjach kryzysowych, przeciwdziałający wykluczeniu informacyjnemu oraz wzmacniający kompetencje obywatelskie i informacyjne mieszkańców. Szczególną uwagę poświęcono inicjatywom realizowanym przez Miejską Bibliotekę Publiczną we Włocławku, które wpływają na budowanie kapitału społecznego i zwiększanie zdolności społeczności lokalnej do reagowania na wyzwania współczesności. Kolejny referat wygłosiła prof. dr hab. Bogumiła Staniów. W wystąpieniu pt. *Zakończony (przerwany?) projekt… O kształceniu nauczycieli bibliotekarzy w Uniwersytecie Wrocławskim (1975–2025)* autorka przedstawiła historię oraz ewolucję modelu kształcenia nauczycieli bibliotekarzy na Uniwersytecie Wrocławskim. Referat stanowił jednocześnie refleksję nad zmianami zachodzącymi w szkolnictwie wyższym oraz konsekwencjami stopniowego ograniczania kształcenia specjalistycznego w zakresie bibliotekoznawstwa. Sesję zamknęło wystąpienie mgr. Filipa Lorenta pt. *Etos zawodowy bibliotekarza wobec kryzysu kształcenia. Próba ujęcia społeczno-prakseologicznego*. Autor podjął analizę współczesnego etosu zawodu bibliotekarza, uwzględniając przemiany społeczne,

cyfryzację oraz zmieniające się oczekiwania wobec przedstawicieli tego zawodu. W referacie zwrócono uwagę na potrzebę wzmacniania profesjonalnej tożsamości bibliotekarzy oraz konieczność dostosowania modelu kształcenia do nowych wyzwań informacyjnych.

Po dyskusji i przerwie kawowej rozpoczęła się sesja „Edukacja medialna", prowadzona przez prof. dr hab. Małgorzatę Kisilowską-Szurmińską. Pierwsze wystąpienie należało do dr hab. Anny Granat, która w referacie pt. *Rola bibliotekarzy w krzewieniu edukacji medialnej* przedstawiła współczesne zadania bibliotekarzy związane z rozwijaniem kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych użytkowników bibliotek. Referentka zwróciła uwagę na rosnące znaczenie bibliotek jako instytucji edukacyjnych wspierających świadome korzystanie z mediów. Następnie dr hab. Anita Has-Tokarz, prof. UMCS, wygłosiła referat pt. *Włączająca edukacja medialna w perspektywie bibliologicznej i informatologicznej: potencjał bibliotek na świecie i w Polsce*. Autorka przedstawiła koncepcję edukacji medialnej uwzględniającej potrzeby grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i cyfrowym. Wystąpienie zawierało liczne przykłady działań realizowanych przez biblioteki w Polsce i za granicą, których celem jest wyrównywanie szans edukacyjnych i informacyjnych. Kolejne wystąpienie, autorstwa dr Renaty Malesy, dotyczyło potencjału bibliotek w działaniach skierowanych do osób z chorobami neurodegeneracyjnymi. Referentka omówiła wybrane programy edukacyjne i aktywizacyjne realizowane przez biblioteki, wskazując na ich znaczenie dla poprawy jakości życia osób starszych oraz przeciwdziałania wykluczeniu informacyjnemu. Sesję zakończyła dr hab. Aneta Firlej-Buzon referatem pt. *Dydaktyka „wzmocniona technologią". Odpowiedzialność za wiedzę w procesie kształcenia*. Wystąpienie poświęcone było zmianom zachodzącym w szkolnictwie wyższym pod wpływem generatywnej sztucznej inteligencji. Referentka zwróciła uwagę na nowe wyzwania związane z odpowiedzialnością za wiedzę, weryfikacją informacji oraz rolą nauczyciela akademickiego w środowisku edukacyjnym wspieranym przez technologie cyfrowe.

Równolegle w sali 304 odbywała się sesja „Społeczna historia i teraźniejszość książki (sesja II)", której przewodniczyła dr Dorota Pietrzkiewicz. Obrady otworzyła dr hab. Agata Walczak-Niewiadomska, prof. UŁ referatem poświęconym *Słownikowi pracowników książki polskiej*. Prelegentka omówiła znaczenie tego przedsięwzięcia dla dokumentowania dziejów polskiego środowiska książki oraz przedstawiła perspektywy dalszego rozwoju projektu. Następnie dr hab. Barbara Głębicka-Giza oraz mgr Adam Wyżyński przedstawili referat dotyczący recepcji prasowej filmu jako źródła do badań nad historią czytelnictwa i praktyk informacyjnych. Autorzy zaprezentowali projekt digitalizacji wycinków prasowych dotyczących polskich filmów z okresu PRL realizowany przez Filmotekę Narodową – Instytut Audiowizualny, wskazując na

potencjał tego typu zbiorów dla badań bibliologicznych i medioznawczych. Kolejne wystąpienie wygłosiła dr hab. Teresa Święćkowska. Referat poświęcony był dziennikom Stefana Żeromskiego jako źródłu badań praktyk czytelniczych oraz doświadczeń lekturowych młodzieży gimnazjalnej końca XIX wieku. Autorka ukazała wartość osobistych zapisów pisarza jako materiału badawczego pozwalającego rekonstruować kulturę czytelniczą epoki. Sesję zamknęła dr hab. Magdalena Przybysz-Stawska, prof. UŁ referatem pt. *Różne pokolenia, inne wybory? Książka na łamach tygodnika „Polityka" (2002 i 2022 rok)*. Wystąpienie prezentowało wyniki analizy porównawczej sposobów prezentowania książki i czytelnictwa na łamach jednego z najważniejszych polskich tygodników opinii, ukazując zmiany zachodzące w komunikacji o książce na przestrzeni dwóch dekad.

Po przerwie kawowej obrady w sali 304 kontynuowano w ramach sesji „Nauka o informacji w świecie AI", prowadzonej przez dr hab. Annę Mierzecką, prof. UW. Pierwszy referat wygłosiła dr Sabina Cisek, omawiając filozoficzne aspekty współczesnej informatologii. Autorka zwróciła uwagę na nowe problemy epistemologiczne i ontologiczne pojawiające się w związku z rozwojem sztucznej inteligencji oraz zmianami zachodzącymi w środowisku informacyjnym człowieka. Następnie dr hab. Monika Krakowska przedstawiła referat poświęcony epistemicznej hermetyzacji doświadczenia w dobie obrazów generatywnych. Referentka analizowała wpływ generatywnej sztucznej inteligencji na procesy poznawcze, kulturę pamięci oraz funkcjonowanie instytucji odpowiedzialnych za organizację informacji. Kolejne wystąpienie należało do dr Magdaleny Zych, która omówiła problem wykorzystania danych syntetycznych w projektowaniu produktów informacyjnych. Szczególną uwagę poświęcono odpowiedzialności projektantów oraz kompetencjom użytkowników funkcjonujących w środowisku informacyjnym współtworzonym przez algorytmy sztucznej inteligencji. Dr Adam Jachimczyk zaprezentował wyniki badań dotyczących skali i schematów wykorzystania danych syntetycznych przez modele językowe. Referat oparty był na analizie danych pochodzących z repozytorium *Hugging Face* i ukazywał znaczenie sztucznie generowanych zbiorów danych dla współczesnego rozwoju modeli AI. W dalszej części sesji dr hab. Małgorzata Kowalska-Chrzanowska, prof. UMK, oraz dr inż. Mariusz Jarocki przedstawili wyniki badań dotyczących polskich bibliograficznych baz danych w erze sztucznej inteligencji. Referat wskazywał na problemy związane z interoperacyjnością danych, jakością metadanych oraz archiwizacją zasobów cyfrowych, podkreślając jednocześnie znaczenie profesjonalnie tworzonych baz danych dla ograniczania zjawiska halucynacji modeli językowych. Ostatnie wystąpienie wygłosiła mgr Anna Pieczka-Węgorkiewicz. Referat dotyczył labelowania treści generowanych przez sztuczną inteligencję jako mechanizmu

wspierającego orientację użytkowników informacji. Autorka podjęła problem transparentności treści generowanych przez AI oraz znaczenia odpowiedniego oznaczania ich pochodzenia dla budowania zaufania użytkowników.

Po zakończeniu obrad odbyły się dyskusje podsumowujące poszczególne sesje, po których nastąpiło oficjalne zamknięcie konferencji. Dwudniowe wydarzenie ukazało szerokie spektrum współczesnych badań bibliologicznych i informatologicznych, od historii książki, bibliotek i komunikacji naukowej, po zagadnienia związane ze sztuczną inteligencją, edukacją medialną oraz transformacją współczesnego środowiska informacyjnego. Konferencja stała się nie tylko okazją do uczczenia jubileuszu 75-lecia warszawskiego ośrodka bibliologicznego, lecz również przestrzenią wymiany doświadczeń i refleksji nad przyszłością badań nad książką, informacją i komunikacją społeczną.